YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

23 päivänä lokakuuta 2007 *

Asiassa C-112/05,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 4.3.2005,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään F. Benyon ja G. Braun, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Saksan liittotasavalta, asiamiehinään M. Lumma ja A. Dittrich, avustajanaan Rechtsanwalt H. Wissel,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann (esittelevä tuomari), C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ja L. Bay Larsen sekä tuomarit J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, E. Levits, A. Ó Caoimh ja P. Lindh,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.12.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.2.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii kanteellaan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Volkswagenwerk-nimisen rajavastuuyhtiön yksityistämisestä 21.7.1960 annetun lain (Gesetz über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand; BGBl. 1960 I, s. 585 ja

BGBl. 1960 III, s. 641-1-1; jäljempänä VW-laki), sellaisena kuin sitä sovelletaan nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, 2 §:n 1 momentilla ja 4 §:n 1 ja 3 momentilla rikotaan EY 43 ja EY 56 artiklaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Osakeyhtiölaki

2 Osakeyhtiölain (Aktiengesetz), joka on annettu 6.9.1965 (BGBl. 1965 I, s. 1089; jäljempänä osakeyhtiölaki), sellaisena kuin se on muutettuna lailla yritysten valvonnasta ja avoimuudesta (Gesetz zur Kontrolle und Transparenz im Unternehmensbereich), joka on annettu 27.4.1998 (BGBl. 1998 I, s. 786), 134 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Äänioikeutta käytetään osakkeiden nimellisarvon tai, mikäli kyseessä ovat nimellisarvottomat osakkeet ('Stückaktien'), niiden lukumäärän mukaan. Yhtiöissä, joita ei ole noteerattu arvopaperipörssissä, voidaan yhtiöjärjestyksen nojalla rajoittaa sellaisten osakkaiden äänioikeutta, joilla on useita osakkeita, ja määrätä ehdoton tai asteittain kasvava enimmäismäärä. – –"

3 Osakeyhtiölain 101 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

"Yhtiöjärjestyksessä on määrättävä oikeudesta nimetä edustajia hallintoneuvostoon, ja tämä oikeus voidaan antaa ainoastaan tietyille osakkaille tai tiettyjen osakkeiden haltijoille. Tiettyjen osakkeiden haltijat voivat olla edustettuina vain, jos osakkeet ovat nimennäisosakkeita, joiden luovuttaminen edellyttää yhtiön antamaa lupaa.

Osakkeenomistajien, joilla on oikeus olla edustettuina, osakkeet eivät ole erityinen osakelaji. Myönnetyt oikeudet määrätä edustajia eivät yhteensä voi vastata enempää kuin kolmasosaa laissa tai yhtiöjärjestyksessä säädetystä osakkeenomistajien hallintoneuvostossa olevien edustajien määrästä. [VW-lain] 4 §:n 1 momenttia ei muuteta."

VW-laki

4 VW-lain 1 §:n 1 momentissa todetaan, että Volkswagenwerk-niminen rajavastuuyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi (jäljempänä Volkswagen).

5 VW-lain 2 §:n, joka koskee äänioikeutta ja sen rajoituksia, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Osakkeenomistajan, jonka hallussa olevien osakkeiden nimellisarvo on yli viidennes yhtiöpääomasta, äänioikeus vastaa vain sitä äänimäärää, jonka sellainen määrä osakkeita, joiden nimellisarvo vastaa viidennestä yhtiöpääomasta, tuottaa."

6 Saman lain 3 §:n, joka koskee edustusta äänioikeuden käyttämisessä, 5 momentissa säädetään seuraavaa:

"Yhtiökokouksessa kukaan ei voi käyttää sellaista äänivaltaa, joka vastaa sellaista osakkeiden määrää, joka on yli viidesosa yhtiöpääomasta."

7 Mainitun lain 4 §:ssä, jonka otsikko on "Yhtiöjärjestys", säädetään seuraavaa:

"1. Saksan liittotasavalta ja Niedersachsenin osavaltio voivat kumpikin nimittää kaksi hallintoneuvoston jäsentä, jos niillä on yhtiön osakkeita.

– –

3. Yhtiökokouksen päätökset, jotka osakeyhtiölain mukaan edellyttävät vähintään kolmen neljäsosan enemmistöä siitä yhtiöpääomasta, joka on edustettuna päätöksentekohetkellä, edellyttävät yli neljän viidesosan enemmistöä siitä yhtiöpääomasta, joka on edustettuna päätöksentekohetkellä."

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

8 Esitettyään Saksan liittotasavallalle virallisen huomautuksen ja varattuaan sille mahdollisuuden esittää huomautuksensa VW-lain 2 §:n 1 momentista ja 4 §:n 1 ja 3 momentista, komissio antoi 1.4.2004 perustellun lausunnon, jossa se totesi, että mainitut kansalliset säännökset ovat EY 56 artiklassa taatun pääomien vapaan liikkuvuuden ja EY 43 artiklassa taatun sijoittautumisvapauden rajoituksia. Koska mainittu jäsenvaltio ei ollut toteuttanut kyseisen perustellun lausunnon noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä asetetussa määräajassa, komissio nosti nyt esillä olevan kanteen, jonka tueksi se väittää, että mainittujen säännösten voimassa pitämisellä rikotaan EY 56 ja EY 43 artiklaa.

Kanne

9 Komissio toteaa, että kyseessä olevat VW-lain säännökset, joissa ensinnäkin yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poiketen rajataan kunkin osakkeenomistajan äänioikeus 20 prosenttiin Volkswagenin yhtiöpääomasta, toiseksi vaaditaan yli 80 prosentin enemmistö edustettuna olevasta pääomasta sellaisiin yhtiökokouksen päätöksiin, joihin yleisesti sovellettavissa oikeussäännöissä vaaditaan vain 75 prosentin enemmistö, ja kolmanneksi sallitaan yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poiketen se, että liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio voivat kumpikin nimetä mainitun yhtiön hallintoneuvostoon kaksi edustajaa, ovat omiaan vähentämään kiinnostusta suoriin sijoituksiin ja että ne ovat näin ollen EY 56 artiklassa tarkoitettuja pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksia.

10 Komissio ei esitä mitään erityisiä perusteita osoittaakseen, että EY 43 artiklaa on rikottu.

11 Saksan liittotasavalta riitauttaa sen perusteen oikeellisuuden, johon komissio EY 56 artiklan rikkomisen osalta vetoaa.

12 Saksan liittotasavalta huomauttaa, että komissio ei ole lausunut mitään EY 43 artiklan rikkomisen osalta, ja katsoo näin ollen, että mainittu peruste ei ole enää riidan kohteena.

EY 43 artiklan rikkominen

13 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sijoittautumisvapautta koskevien EY:n perustamissopimuksen määräysten aineelliseen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset

säännökset, joita sovelletaan, kun kyseisen jäsenvaltion kansalainen omistaa toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneesta yhtiöstä sellaisen osuuden, joka antaa hänelle selvän vaikutusvallan kyseisen yhtiön päätöksiin ja mahdollisuuden määrätä yhtiön toiminnasta (ks. erityisesti asia C-251/98, Baars, tuomio 13.4.2000, Kok. 2000, s. I-2787, 22 kohta; asia C-196/04, Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas, tuomio 12.9.2006, Kok. 2006, s. I-7995, 31 kohta ja asia C-524/04, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation, tuomio 13.3.2007, Kok. 2007, s. I-2107, 27 kohta).

14 Esillä olevassa asiassa asiakirjoista ja muun muassa Saksan liitotasavallan puolustuksekseen esittämistä perusteluista ilmenee, että esillä olevassa asiassa kyseessä olevat VW-lain säännökset koskevat ainakin osittain sellaista mahdollista tilannetta, jossa osakkeenomistaja, jonka tarkoituksena on käyttää määräävää vaikutusvaltaa yrityksessä, ottaa Volkswagenin määräysvaltaansa.

15 On kuitenkin todettava, että komissio ei ole vedonnut kannekirjelmässään tai vastauskirjelmässään eikä istunnossa erityisiin perusteluihin, jotka olisivat koskeneet mahdollista sijoittautumisvapauden rajoittamista.

16 Kanne on näin ollen hylättävä EY 43 artiklan rikkomista koskevilta osin.

EY 56 artiklan rikkominen

17 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 56 artiklan 1 kohdassa kielletään yleisesti pääomien liikkuvuuden rajoitukset jäsenvaltioiden välillä (ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-282/04 ja C-283/04, komissio v. Alankomaat, tuomio 28.9.2006, Kok. 2006, s. I-9141, 18 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

18 Koska perustamissopimuksessa ei määritellä EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen "pääomanliikkeiden" käsitettä, yhteisöjen tuomioistuin on jo aiemmin todennut, että perustamissopimuksen 67 artiklan (joka on kumottu Amsterdamin sopimuksella) täytäntöönpanosta 24.6.1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) liitteenä olevalla nimikkeistöllä on ohjeellista arvoa. Niinpä EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja pääomanliikkeitä ovat muun muassa suorat sijoitukset eli, kuten tästä nimikkeistöstä ja siihen liittyvistä selityksistä ilmenee, kaikenlaiset luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden tekemät sijoitukset, joiden tarkoituksena on pysyvien ja suorien yhteyksien luominen tai ylläpitäminen pääoman sijoittajan ja sen yrityksen välillä, jonka käyttöön pääoma annetaan taloudellisen toiminnan harjoittamista varten (ks. vastaavasti asia C-446/04, Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomio 12.12.2006, Kok. 2006, s. I-11753, 179–181 kohta ja asia C-157/05, Holböck, tuomio 24.5.2007, Kok. 2007, s. I-4051, 33 ja 34 kohta). Uuden tai olemassa olevan yrityksen osakkeiden omistamisen osalta tavoite luoda tai ylläpitää pysyviä taloudellisia yhteyksiä edellyttää, kuten kyseisistä selityksistä ilmenee, että osakkeenomistajan omistama osakemäärä antaa sille joko kansallisen osakeyhtiölainsäädännön nojalla tai muutoin todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan (ks. em. asia Test Claimants in the FII Group Litigation, tuomion 182 kohta ja em. asia Holböck, tuomion 35 kohta; ks. myös asia C-367/98, komissio v. Portugali, tuomio 4.6.2002, Kok. 2002, s. I-4731, 38 kohta; asia C-483/99, komissio v. Ranska, tuomio 4.6.2002, Kok. 2002, s. I-4781, 37 kohta; asia C-503/99, komissio v. Belgia, tuomio 4.6.2002, Kok. 2002, s. I-4809, 38 kohta; asia C-463/00, komissio v. Espanja, tuomio 13.5.2003, Kok. 2003, s. I-4581, 53 kohta; asia C-98/01, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 13.5.2003, Kok. 2003, s. I-4641, 40 kohta; asia C-174/04, komissio v. Italia, tuomio 2.6.2005, Kok. 2005, s. I-4933, 28 kohta sekä em. asia komissio v. Alankomaat, tuomion 19 kohta).

19 Kyseisen sijoitustyypin osalta yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuiksi "rajoituksiksi" on luokiteltava kansalliset toimenpiteet, jotka ovat omiaan estämään tai rajoittamaan osakkeiden hankintaa kyseessä olevista yrityksistä tai jotka ovat omiaan saamaan muista jäsenvaltioista peräisin olevat sijoittajat luopumaan sijoituksesta mainittujen yritysten pääomaan (ks. em. asia komissio v. Portugali, tuomion 45 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomion 41 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 61 kohta; em. asia komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomion 47 kohta; em. asia komissio v. Italia, tuomion 30 ja 31 kohta ja em. asia komissio v. Alankomaat, tuomion 20 kohta).

20 Esillä olevassa asiassa Saksan liittotasavalta vetoaa lähinnä siihen, että VW-laki ei ole kolmessa edeltävässä kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettu kansallinen toimenpide. Se toteaa lisäksi, että kyseisen lain riidanalaiset säännökset yhdessä tai erikseen tarkasteltuna eivät myöskään ole mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuja rajoituksia.

21 Komission EY 56 artiklan rikkomista koskevan kanneperusteensa tueksi esittämiä väitteitä on tarkasteltava näiden näkökohtien valossa.

Kansallisen toimenpiteen olemassaolo

Asianosaisten lausumat

22 Saksan liittotasavalta muistuttaa siitä, että VW-laki perustuu sovitteluratkaisuun, joka tehtiin vuonna 1959 sellaisten henkilöiden ja ryhmittymien välillä, jotka 1950-luvulla vetosivat Volkswagenwerk-nimistä rajavastuuyhtiötä koskeviin oikeuksiin. Tuolloin sekä ammattiliitot ja palkansaajat että liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio vetosivat mainittua yritystä koskeviin oikeuksiinsa. Kyseisessä sovitteluratkaisussa palkansaajat ja ammattiliitot luopuivat vaatimasta omistusoikeutta mainittuun yhtiöön ja saivat tätä luopumista vastaan vakuutuksen siitä, että heitä suojataan suurelta osakkeenomistajalta, jolla olisi yksin hallitseva määräysvalta mainitussa yhtiössä.

23 Saksan liittotasavalta selittää, että kyseinen sovitteluratkaisu johti ensinnäkin siihen, että liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio tekivät 12.11.1959 sopimuksen

(Staatsvertrag), ja sittemmin siihen, että tämän sopimuksen perusteella annettiin 9.5.1960 laki Volkswagenwerk-nimisen rajavastuuyhtiön oikeussuhteiden sääntelystä (Gesetz über die Regelung der Rechtsverhältnisse bei der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung; BGBl. 1960 I, s. 301), jota seurasi Volkswagenin yhtiöjärjestyksen hyväksyminen 6.7.1960 ja lopulta VW-laki, jossa toistettiin säännöt, jotka yhtiöjärjestykseen oli jo kirjattu.

24 Saksan liittotasavallan mukaan sillä, että VW-lailla perustettiin Volkswagen-niminen osakeyhtiö ja yksityistettiin se, vain ilmaistiin osakkeenomistajien ja kaikkien niiden muiden henkilöiden ja ryhmittymien tahto, jotka olivat vedonneet tätä yritystä koskeviin yksityisoikeudellisiin oikeuksiinsa. Pääomien vapaan liikkuvuuden osalta kyseinen laki on siten rinnastettava osakassopimukseen. Pacta sunt servanda -periaatteen mukaan kyseinen sovitteluratkaisu on nykyään edelleen täysimääräisesti voimassa.

25 Komissio katsoo, että näillä menneisyyteen liittyvillä näkökohdilla ei ole merkitystä. Komission Saksan liittotasavaltaan kohdistamat moitteet eivät koske sen lainsäädäntötoiminnan syitä, johon mainittu jäsenvaltio on ryhtynyt vuonna 1960, vaan ne koskevat sitä, että kyseinen jäsenvaltio on edelleen lainsäädäntötasolla passiivinen, koska VW-laki on jo pitkään ollut pääomien vapaan liikkuvuuden vaatimusten vastainen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Vaikka VW-laissa vain toistettaisiin yksityisoikeudelliseksi luokiteltava sopimus, kuten Saksan liittotasavalta väittää, on todettava, että pelkästään se, että kyseisestä sopimuksesta on tehty laki, on riittävä peruste sille, että mainitun sopimuksen katsotaan olevan kansallinen toimenpide pääomien vapaan liikkuvuuden kannalta.

27 Se, että kansalliset elimet, joilla on asianmukainen lainsäädäntövalta, käyttävät tätä valtaa, on malliesimerkki julkisen vallan käytöstä.

28 Lisäksi on todettava, että kyseisen lain säännöksiä ei ole enää mahdollista muuttaa vain sen perusteella, että alkuperäisen sopimuksen osapuolet niin tahtovat, vaan kaikki muutokset edellyttävät uudesta laista äänestämistä Saksan liittotasavallan valtiosääntöoikeuden menettelyjen mukaan.

29 Näin ollen Saksan liittotasavallan väite, jonka mukaan VW-laki ei ole pääomien vapaan liikkuvuuden kannalta katsottuna kansallinen toimenpide, on hylättävä.

Rajoitusten olemassaolo

30 Kun otetaan huomioon asianosaisten perustelut, jotka koskevat kahta ensimmäistä väitettä, sekä kumulatiiviset vaikutukset, joita niillä kahdella VW-lain säännöksellä on, joita mainitut väitteet koskevat, on todettava, että mainittuja väitteitä on tarkasteltava yhdessä.

Ensimmäinen ja toinen väite, jotka koskevat äänioikeuden enimmäismäärän asettamista 20 prosenttiin ja määrävähemmistön asettamista 20 prosenttiin

– Asianosaisten lausumat

31 Siitä, että VW-lain 2 §:n 1 momentissa säädetään kunkin osakkeenomistajan äänioikeuden enimmäismääräksi 20 prosenttia Volkswagenin yhtiöpääomasta,

komissio toteaa ensinnäkin, että kyseinen sääntö on ristiriidassa sen vaatimuksen kanssa, että osuus kyseisestä pääomasta korreloi tähän osuuteen liittyvän äänioikeuden kanssa. Komissio myöntää, että äänioikeudelle asetettu enimmäismäärä on yhtiöoikeudessa yleisesti käytetty väline, jota myös muissa jäsenvaltioissa käytetään, mutta toteaa, että se, että valtio tarjoaa mahdollisuuden ottaa tällaisen välineen käyttöön yhtiön yhtiöjärjestyksessä, kuten asia on Saksan oikeudessa sellaisten osakeyhtiöiden osalta, joita ei noteerata arvopaperipörssissä, eroaa huomattavasti siitä, että valtio antaa lainsäätäjänä tätä koskevan säännöksen yhden ainoan yrityksen osalta ja selvästi itse hyötyy siitä, kuten asia on VW-lain 2 §:n 1 momentin osalta.

32 Saksan liittotasavalta muistuttaa siitä, että kun Volkswagen perustettiin, äänioikeuden enimmäismäärä asetettiin kaikkien muiden osakkeenomistajien paitsi liittovaltion ja Niedersachsenin osavaltion osalta 0,01 prosenttiin, kun taas viimeksi mainitut saattoivat kumpikin käyttää äänioikeuttaan 20 prosentin osuutensa mukaisessa suhteessa. Vuoden 1970 aikana tämä kahta viimeksi mainittua toimijaa koskeva poikkeusasema kuitenkin lakkautettiin ja äänioikeuden enimmäismäärä nostettiin 20 prosenttiin siten, että sitä sovellettiin erotuksetta kaikkiin osakkeenomistajiin. Saksan liittotasavalta korostaa, että mainitusta ajankohdasta lukien VW-lain kyseessä olevaa säännöstä on erotuksetta sovellettu kaikkiin Volkswagenin osakkeenomistajiin. Asiaa koskevat oikeussäännöt ovat tältä osin erilaiset kuin ne oikeussäännöt, joista oli kyse siinä oikeuskäytännössä, johon komissio viittaa esillä olevassa asiassa osoittaakseen, että pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksia on olemassa (em. asia komissio v. Portugali, tuomion 36 ja 44 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomion 35 ja 40 kohta; em. asia komissio v. Belgia, tuomion 36 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 51 ja 56 kohta; em. asia komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomion 38 ja 43 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomion 26 kohta). Mainittu oikeuskäytäntö koskee nimittäin valtion hyväksi vahvistettuja erityisiä oikeuksia. Saksan liittotasavallan mukaan pääomien vapaan liikkuvuuden suojatun alan mahdollinen laajentaminen valtion erityisten oikeuksien ulkopuolelle laajentaisi kyseisen vapauden soveltamisalan äärettömyyksiin.

33 Saksan liittotasavalta kiistää väitteen, jonka mukaan yhtiöpääomasta olevan osuuden olisi korreloitava yhtiön osakkeenomistajien äänioikeuden kanssa, ja väittää, että kansallisella lainsäätäjällä on vapaus säätää lakeja kansallisen yhtiöoikeuden alalla ja

määrätä tiettyihin yritysryhmiin tai jopa vain yhteen yritykseen sovellettavista säännöistä, koska senkaltaisesta lainsäädännöstä ei aiheudu vapaan liikkuvuuden estettä.

34 Komissio toteaa toiseksi määrävähemmistön asettamisesta 20 prosenttiin, että kun sellaisiin yhtiökokouksen päätöksiin, jotka yleisesti sovellettavan yhtiöoikeuden mukaan edellyttävät vain vähintään 75 prosentin enemmistöä, vaaditaan yli 80 prosentin enemmistö edustetusta pääomasta, VW-lain 4 §:n 3 momentilla mahdollistetaan se, että Niedersachsenin osavaltio estää mainitunkaltaiset päätökset, koska sillä on 20 prosentin suuruinen osuus, jonka se on omistanut Volkswagenin yksityistämisestä saakka. Komission mukaan vaatimus korkeammasta 80 prosentin rajasta on asetettu ainoastaan julkisen vallan hyväksi, vaikka se ei muodollisesti olekaan syrjivä.

35 Komissio myöntää, että osakeyhtiölaki sallii 75 prosenttia korkeampien prosenttiosuuksien vahvistamisen kyseessä olevien päätösten tekemistä varten, mutta korostaa, että kyseessä on sellainen osakkeenomistajille annettu vapaus, jota he voivat päättää käyttää tai jonka he voivat jättää käyttämättä. VW-lain 4 §:n 3 momentissa edellytetyn 80 prosentin rajan on sitä vastoin määrännyt Volkswagenin osakkeenomistajille lainsäätäjä järjestääkseen itselleen senaikaisena suurimpana osakkeenomistajana määrävähemmistön.

36 Saksan liittotasavalta korostaa aluksi, että kyseessä olevaa VW-lain säännöstä, kuten myös äänioikeuden enimmäismäärän asettamista 20 prosenttiin koskevaa säännöstä, sovelletaan erotuksetta kaikkiin Volkswagenin osakkeenomistajiin. Saksan liittotasavalta katsoo siis, että kyseessä oleva säännös ei ole pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitus, koska siinä ei anneta valtiolle erityistä oikeutta.

37 Saksan liittotasavalta toteaa lisäksi, että osakeyhtiölaissa tai yhteisön asiaa koskevissa säännöksissä ei säädetä minkäänlaisesta määrävähemmistön asettamista koskevasta rajoituksesta. Tilanne, jossa Niedersachsenin osavaltiolla on mahdollisuus muodostaa määrävähemmistö, vastaa minkä tahansa yhtä merkittävän osakkeenomistajan tavanomaista tilannetta. Saksan liittotasavalta korostaa tältä osin, että se, että Niedersachsenin osavaltiolla on tällä hetkellä noin 20 prosentin osuus Volkswagenin yhtiöpääomasta, on seurausta yksityisenä sijoittajana markkinoilla tehdyistä sijoituksista.

– Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

38 Kuten Saksan liittotasavalta on huomauttanut, enimmäismäärän asettaminen äänioikeudelle on yhtiöoikeudessa yleisesti tunnettu väline.

39 Asianosaiset ovat muutoinkin yksimielisiä siitä, että osakeyhtiölain 134 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä esitetään periaate, jonka mukaan äänioikeus on suhteessa yhtiöpääomasta omistettuun osuuteen, ja siitä, että mainitun pykälän toisessa virkkeessä sallitaan äänioikeuden rajoittaminen tietyissä tapauksissa.

40 Kuten komissio kuitenkin on perustellusti todennut, sellaisen osakkeenomistajille annetun mahdollisuuden, jonka käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä he voivat vapaasti päättää, ja lainsäädäntöteitse osakkeenomistajille asetetun sellaisen erityisen velvollisuuden, josta osakkeenomistajille ei ole annettu mahdollisuutta poiketa, välillä on ero.

41 Lisäksi asianosaiset ovat yksimielisiä siitä, että yritysten valvonnasta ja avoimuudesta annetun lain antamisen jälkeisessä osakeyhtiölain sanamuodossa 134 §:n 1 momentin ensimmäisellä virkkeellä poistettiin mahdollisuus ottaa käyttöön ääni-

oikeuden rajoituksia sellaisten yhtiöiden yhtiöjärjestyksissä, jotka on noteerattu arvopaperipörssissä. Kuten komissio on todennut Saksan hallituksen sitä kiistämättä, koska Volkswagen on arvopaperipörssissä noteerattu yhtiö, äänioikeudelle ei tavallisesti voitaisi ottaa käyttöön enimmäismäärää sen yhtiöjärjestyksessä.

42 Saksan liittotasavalta väittää, että VW-lain 2 §:n 1 momentissa säädettyä rajoitusta, jota sovelletaan erotuksetta kaikkiin osakkeenomistajiin, voidaan pitää sekä haittana että etuna. Saksan liittotasavallan mukaan sellaiseen osakkeenomistajaan, joka omistaa yli 20 prosenttia yhtiöpääomasta, kohdistuvaa äänioikeuden rajoittamista vastaa suoja sellaisten mahdollisten muiden osakkeenomistajien, joilla on merkittävä osuus, vaikutusvaltaa vastaan ja siten takuu siitä, että yhtiön hallintoon on tosiasiallisesti mahdollista osallistua.

43 Ennen tämän väitteen arviointia niitä vaikutuksia, joita mainitulla äänioikeuden enimmäismäärän asettamisella on, on tarkasteltava yhdessä sen VW-lain 4 §:n 3 momentissa säädetyn vaatimuksen kanssa, että Volkswagenin yhtiökokouksen tiettyjen päätösten tekeminen edellyttää yli 80 prosentin enemmistöä yhtiöpääomasta.

44 Kuten komissio on Saksan liittotasavallan sitä kiistämättä todennut, kyse on sellaisista päätöksistä kuin yhtiöjärjestyksen, yhtiöpääoman tai yhtiön rahoitusrakenteiden muuttaminen, joiden osalta osakeyhtiölaissa asetetaan vaatimus enemmistöstä, joka on vähintään 75 prosenttia yhtiöpääomasta.

45 Osakeyhtiölaissa säädettyä 75 prosentin osuutta yhtiöpääomasta voidaan tosin korottaa, ja tämä osuus voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä korkeammaksi, kuten Saksan liittotasavalta huomauttaa. Kuten komissio on kuitenkin perustellusti todennut, kyseessä on mahdollisuus, jonka käyttämisestä tai käyttämättä jättämi-

sestä osakkeenomistajat voivat vapaasti päättää. Se, että VW-lain 4 §:n 3 momentissa enemmistön raja on asetettu yli 80 prosenttiin yhtiöpääomasta, ei sitä vastoin johdu osakkeenomistajien tahdosta, vaan kansallisesta toimenpiteestä, kuten tämän tuomion 29 kohdassa on katsottu.

46 Tämä yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poikkeava vaatimus, joka erityislainsäädännöllä on asetettu, antaa jokaiselle osakkeenomistajalle, jolla on 20 prosenttia yhtiöpääomasta, mahdollisuuden määrävähemmistöön.

47 On totta, että kyseistä mahdollisuutta sovelletaan erotuksetta, kuten Saksan liittotasavalta on korostanut. Kuten äänioikeuden enimmäismäärän asettamisesta, siitä voi olla yhtiön osakkeenomistajalle hyötyä tai haittaa.

48 Asiakirjoista ilmenee kuitenkin, että VW-lakia annettaessa vuonna 1960 liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio olivat kaksi suurinta osakkeenomistajaa Volkswagenissa, joka oli hiljattain yksityistetty ja jonka pääomasta niillä kummallakin oli 20 prosenttia.

49 Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitettujen tietojen mukaan liittovaltio on päättänyt luopua osuudestaan Volkswagenin pääomasta, mutta Niedersachsenin osavaltiolla puolestaan on edelleen 20 prosentin osuus.

50 VW-lain 4 §:n 3 momentilla on siten luotu väline, jonka avulla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus yleisesti sovellettavan yhtiöoikeuden edellyttämää pienemmällä sijoituksella hankkia määrävähemmistö, jonka avulla niiden on mahdollista vastustaa tärkeitä päätöksiä.

51 Kun VW-lain 2 §:n 1 momentissa asetetaan äänioikeuden enimmäismäärä juuri tähän 20 prosenttiin, sillä luodaan sellainen oikeudellinen kehikko, jonka avulla mainituilla julkisilla toimijoilla on mahdollisuus käyttää huomattavaa vaikutusvaltaa tällä pienemmällä sijoituksella.

52 Tällainen tilanne, joka rajoittaa sitä mahdollisuutta, että muut osakkeenomistajat ovat osakkaana yhtiössä tarkoituksenaan luoda tai ylläpitää yhtiöön pysyviä ja suoria yhteyksiä, jotka antavat todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan, on omiaan saamaan muista jäsenvaltioista peräisin olevat sijoittajat luopumaan sijoituksista.

53 Perusteella, johon Saksan liittotasavalta vetoaa ja jonka mukaan Volkswagenin osakkeet kuuluvat Euroopan ostetuimpiin osakkeisiin, joista suuri osa on muista jäsenvaltioista peräisin olevilla sijoittajilla, ei voida saattaa tätä toteamusta kyseenalaiseksi.

54 Kuten komissio huomauttaa, sellaiset pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitukset, joista nyt käsiteltävänä olevassa kanteessa on kyse, koskevat näet suoria sijoituksia Volkswagenin yhtiöpääomaan eivätkä portfoliosijoituksia, joiden ainoa tarkoitus on taloudellisen sijoituksen tekeminen (ks. em. asia komissio v. Alankomaat, tuomion 19 kohta) ja joita nyt käsiteltävänä oleva kanne ei koske. Suorista sijoittajista on todettava, että VW-lain 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 3 momentti vähentävät mielenkiintoa osuuden hankkimiseen Volkswagenin pääomasta, koska niillä luodaan väline, joka on omiaan rajoittamaan suorien sijoittajien mahdollisuutta olla osakkaana yhtiössä tarkoituksenaan luoda tai ylläpitää yhtiöön pysyviä ja suoria yhteyksiä, jotka antavat todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan.

55 Se, että Volkswagenin osakkeenomistajiin kuuluu Saksan liittotasavallan mukaan vastaava määrä suoria sijoittajia kuin muidenkin suurten yritysten osakkeenomista-

jiin, ei vaikuta edellä todettuun. Kyseinen seikka ei näet voi kumota sitä, että kyseessä olevien VW-lain säännösten vuoksi muista jäsenvaltioista peräisin olevat nykyiset tai tulevat suorat sijoittajat ovat saattaneet luopua hankkimasta sellaista osuutta kyseisen yhtiön yhtiöpääomasta, jonka tarkoituksena on luoda tai ylläpitää yhtiöön pysyviä ja suoria yhteyksiä, jotka antavat todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan, vaikka heillä oli oikeus siihen, että pääomien vapaan liikkuvuuden periaatetta sovelletaan ja että he voivat nauttia sen heille antamaa suojaa.

56 Näin ollen on todettava, että kun VW-lain 2 §:n 1 momenttia ja 4 §:n 3 momenttia tarkastellaan yhdessä, ne rajoittavat pääomanliikkeitä EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Kolmas väite, joka koskee oikeutta nimittää kaksi edustajaa Volkswagenin hallintoneuvostoon

– Asianosaisten lausumat

57 Komissio toteaa, että VW-lain 4 §:n 1 momentilla, jossa liittovaltiolle ja Niedersachsenin osavaltiolle annetaan kummallekin oikeus nimittää kaksi edustajaa Volkswagenin hallintoneuvostoon, jos ne ovat kyseisen yhtiön osakkeenomistajia, poiketaan osakeyhtiölain 101 §:n 2 momentissa säädetystä säännöstä, jonka mukaan tällainen oikeus voidaan antaa vain yhtiöjärjestyksessä ja se voi koskea vain kolmasosaa osakkeenomistajien nimittämistä hallintoneuvoston jäsenistä eli Volkswagenin tapauksessa kolmea edustajaa. Komission mukaan mainittu 4 §:n 1 momentti, jolla rajoitetaan muiden osakkeenomistajien todellista mahdollisuutta osallistua kyseisen yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan, on pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitus.

58 Saksan liittotasavalta tuo esiin, että hallintoneuvosto on vain valvontaelin eikä päätöksentekoelin. Se toteaa lisäksi, että Volkswagenin hallintoneuvostossa olevien edustajien määrä määräytyy Volkswagenin pääomasta olevien osuuksien mukaisessa suhteessa ja että tältä osin Niedersachsenin osavaltion edustus alittaa sillä mainitusta pääomasta olevan omistusosuuden. Saksan liittotasavalta väittää, että VW-lain 4 §:n 1 momentilla ei muutoinkaan ole käytännön merkitystä sijoituspäätöksissä.

– Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 VW-lain 4 §:n 1 momentin nojalla liittovaltiolla ja Niedersachsenin osavaltiolla on, jos ne ovat Volkswagenin osakkeenomistajia, kummallakin mahdollisuus nimittää kaksi edustajaa Volkswagenin hallintoneuvoston jäseniksi eli yhteensä neljä henkilöä.

60 Kyseinen mahdollisuus on poikkeus yleisesti sovellettavasta yhtiöoikeudesta. Se rajoittaa tietyille osakkeenomistajille annetun oikeuden olla edustettuna kolmannekseen hallintoneuvostossa olevien osakkeenomistajien edustajien määrästä. Volkswagenin tapauksessa, jossa, kuten komissio on kenenkään sitä kiistämättä todennut, hallintoneuvostossa on 20 jäsentä, joista osakkeenomistajat nimittävät kymmenen, liittovaltion ja Niedersachsenin osavaltion nimittämien edustajien määrä ei yleisesti sovellettavan yhtiöoikeuden mukaan voisi olla kuin enintään kolme.

61 Kyseessä on siis erityinen oikeus, jolla poiketaan yleisesti sovellettavasta yhtiöoikeudesta ja joka on säädetty ainoastaan julkisten toimijoiden hyväksi kansallisella lainsäädäntötoimenpiteellä.

62 Liittovaltiolle ja Niedersachsenin osavaltiolle annettu nimitysoikeus antaa niille näin ollen merkittävämmän mahdollisuuden osallistua hallintoneuvoston toimintaan kuin minkä niiden osakkeenomistajan asema muutoin mahdollistaisi.

63 Vaikka mainitun osavaltion oikeus olla edustettuna ei olekaan epäsuhtainen siihen osuuteen nähden, jonka se tällä hetkellä omistaa Volkswagenin yhtiöpääomasta, kuten Saksan liittotasavalta on huomauttanut, on kuitenkin niin, että sekä kyseisellä osavaltiolla että liittovaltiolla on oikeus nimittää kaksi edustajaa Volkswagenin hallintoneuvostoon sillä perusteella, että ne omistavat Volkswagenin osakkeita, eikä kyseinen oikeus riipu omistettujen osakkeiden määrästä.

64 VW-lain 4 §:n 1 momentilla luodaan siis väline, joka antaa julkisille toimijoille mahdollisuuden käyttää niiden sijoituksia suurempaa vaikutusvaltaa. Vastaavasti muiden osakkeenomistajien vaikutusvalta voi heiketä heidän omia sijoituksiaan pienemmäksi.

65 Sillä, että hallintoneuvosto ei ole päätöksentekoelin, kuten Saksan liittotasavalta on väittänyt, vaan vain valvontaelin, ei voida kyseenalaistaa kyseessä olevien julkisten toimijoiden asemaa ja vaikutusvaltaa. Vaikka Saksan yhtiöoikeudessa hallintoneuvoston tehtäväksi on annettu valvoa yhtiön hallintoa ja tehdä osakkeenomistajille selkoa siitä, miten hallinto on järjestetty, siinä annetaan kyseiselle elimelle mainitun tehtävän täyttämiseksi merkittävää toimivaltaa, kuten toimivalta nimittää ja erottaa hallituksen jäseniä. Lisäksi kuten komissio on todennut, hallintoneuvostolta saatu hyväksyntä on tiettyjen toimien edellytyksenä, ja näihin toimiin lukeutuvat tuotantolaitosten perustamisen ja siirtämisen lisäksi sivuliikkeiden avaaminen, kiinteän omaisuuden ostaminen ja myyminen, sijoitukset ja yritysostot.

66 VW-lain 4 §:n 1 momentti on omiaan saamaan muista jäsenvaltioista peräisin olevat suorat sijoittajat luopumaan sijoituksesta Volkswagenin pääomaan, koska kyseisellä säännöksellä rajoitetaan sitä mahdollisuutta, että muut osakkeenomistajat ovat osakkaana yhtiössä tarkoituksenaan luoda tai ylläpitää yhtiöön pysyviä ja suoria yhteyksiä, jotka antavat todellisen mahdollisuuden osallistua yhtiön johtamiseen tai sen valvontaan.

67 Samoista syistä, jotka on esitetty tämän tuomion 53–55 kohdassa, tätä toteamusta ei voida kumota perusteella, johon Saksan liittotasavalta vetoaa ja jonka mukaan sijoittajat kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla ovat jatkuvasti kiinnostuneita Volkswagenin osakkeista.

68 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että VW-lain 4 §:n 1 momentti on EY 56 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pääomanliikkeiden rajoitus.

69 Sillä, käyttävätkö liittovaltio ja Niedersachsenin osavaltio tätä 4 §:n 1 momentin niille suomaa oikeutta, ei ole mitään merkitystä. Tältä osin voidaan vain todeta, että näille julkisille toimijoille Saksan oikeusjärjestyksessä annettu erityinen ja yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä poikkeava oikeus nimittää edustajia Volkswagenin hallintoneuvostoon on edelleen olemassa.

Rajoitusten mahdollinen oikeutus

Asianosaisten lausumat

70 Toissijaisesti Saksan liittotasavalta vetoaa siihen, että VW-lain säännökset, joita komissio arvostelee, ovat perusteltuja yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä.

Kyseisellä lailla, joka liittyy tiettyyn historialliseen kontekstiin, on luotu "oikeudenmukainen vallan tasapaino", jotta on voitu ottaa huomioon Volkswagenin työntekijöiden edut ja suojata kyseisen yhtiön vähemmistöosakkaita. Mainitulla lailla on siten sosiaalipoliittinen ja aluepoliittinen tavoite sekä taloudellinen tavoite, jotka yhdistyvät teollisuuspoliittisiin tavoitteisiin.

71 Komissio väittää, ettei näillä menneisyyteen liittyvillä näkökohdilla ole merkitystä, sillä VW-laki ei ole yleisen edun mukainen, koska syyt, joihin Saksan liittotasavalta vetoaa, eivät koske kaikkia yrityksiä, jotka toimivat kyseisen jäsenvaltion alueella, vaan kyseisellä lailla pyritään toteuttamaan talouspoliittisia päämääriä, jotka eivät voi olla perusteena pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksille (em. asia komissio v. Portugali, tuomion 49 ja 52 kohta).

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

72 Pääomien vapaata liikkuvuutta voidaan rajoittaa kansallisilla toimenpiteillä, jotka ovat perusteltavissa EY 58 artiklassa mainituilla syillä tai yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä, jos olemassa ei ole sellaisia yhteisön yhdenmukaistamistoimenpiteitä, joilla säädetään näiden etujen suojaamisen varmistamiseksi tarvittavista toimista (ks. em. asia komissio v. Portugali, tuomion 49 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomion 45 kohta; em. asia komissio v. Belgia, tuomion 45 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 68 kohta; em. asia komissio v. Italia, tuomion 35 kohta ja em. asia komissio v. Alankomaat, tuomion 32 kohta).

73 Yhteisön tason yhdenmukaistamisen puuttuessa jäsenvaltioiden asiana on lähtökohtaisesti päättää tasosta, jonka mukaisesti ne aikovat varmistaa mainittujen hyväksyttävien etujen suojelun, sekä tavasta, jolla kyseinen taso on tarkoitus saavuttaa. Jäsenvaltioiden on kuitenkin tältä osin noudatettava perustamissopimuksessa asetettuja rajoja ja erityisesti suhteellisuusperiaatetta, joka edellyttää, että

toteutetut toimenpiteet ovat omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteutumisen ja että niillä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (ks. em. asia komissio v. Portugali, tuomion 49 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomion 45 kohta; em. asia komissio v. Belgia, tuomion 45 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 68 kohta; em. asia komissio v. Italia, tuomion 35 kohta ja em. asia komissio v. Alankomaat, tuomion 33 kohta).

74 Työntekijöiden etujen suojaamisesta, johon Saksan liittotasavalta vetoaa oikeuttaakseen VW-lain riidanalaiset säännökset, on todettava, että lukuun ottamatta yleisiä näkökohtia, jotka liittyvät tarpeeseen suojautua suurelta osakkeenomistajalta, joka voisi yksin käyttää pääasiallista määräysvaltaa yhtiössä, kyseinen jäsenvaltio ei ole kyennyt selittämään syytä, jonka vuoksi julkisten toimijoiden vahvan ja pysyvän aseman säilyttäminen Volkswagenin pääoman suhteen soveltuu kyseisen yhtiön työntekijöiden suojaamisen tavoitteen saavuttamiseen ja on sen vuoksi tarpeen.

75 Oikeudesta nimetä edustajia hallintoneuvostoon on lisäksi todettava, että Saksan lainsäädännön mukaan työntekijät ovat itse edustettuina mainitussa elimessä.

76 Näin ollen kyseisen jäsenvaltion oikeuttamisperustetta, joka perustuu työntekijöiden suojaamiseen, ei voida hyväksyä.

77 Sama koskee Saksan liittotasavallan oikeuttamisperustetta, joka perustuu vähemmistöosakkaiden suojaamiseen. Tässä pyrkimyksessä suojata vähemmistöosakkaita voi olla kyse myös oikeutetusta intressistä, ja sillä voidaan oikeuttaa se, että asiaan puututaan lainsäädäntötoimin – kunhan tämän tuomion 72 ja 73 kohdassa esitettyjä periaatteita noudatetaan – vaikka tällaisessa puuttumisessa voi olla toisaalta kyse pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksesta, mutta esillä olevassa asiassa on todettava, että tällaisella pyrkimyksellä ei voida oikeuttaa VW-lain riidanalaisia säännöksiä.

78 Tältä osin on todettava, että mainitut säännökset muodostavat sellaisen oikeudellisen kehikon, joka antaa liittovaltiolle ja Niedersachsenin osavaltiolle mahdollisuuden käyttää merkittävämpää vaikutusvaltaa kuin mitä niiden sijoitukseen tavallisesti liittyisi. Saksan liittotasavalta ei kuitenkaan ole osoittanut, mistä syistä mainitunlaisen aseman säilyttäminen näiden julkisten toimijoiden hyväksi on tarpeen vähemmistöosakkaiden yleisten etujen suojaamiseksi tai siihen soveltuvaa.

79 On näet mahdollista, että tietyissä erityisolosuhteissa kyseessä olevat julkiset toimijat käyttävät asemaansa puolustaakseen sellaisia yleisiä etuja, jotka mahdollisesti ovat ristiriidassa kyseessä olevan yhtiön taloudellisten etujen kanssa ja siis ristiriidassa yhtiön muiden osakkeenomistajien etujen kanssa.

80 Siltä osin kuin Saksan liittotasavalta vetoaa siihen, että Volkswagenin kaltaisen merkittävän yrityksen toiminnalla voi olla sellainen vaikutus yleiseen etuun, että se oikeuttaa sellaisten oikeudellisten takeiden olemassaolon, jotka ylittävät ne valvonnan muodot, joista säädetään yleisesti sovellettavassa yhtiöoikeudessa, on todettava, että vaikka tämä väite olisi perusteltu, lukuun ottamatta yleisiä näkökohtia, jotka liittyvät vaaraan siitä, että osakkeenomistajat painottavat omaa henkilökohtaista etuaan enemmän kuin työntekijöiden etua, mainittu jäsenvaltio ei ole selvittänyt syitä, joiden vuoksi komission arvostelun kohteeksi joutuneet VW-lain säännökset soveltuvat Volkswagenin toiminnan luomien työpaikkojen säilyttämiseen ja ovat sen vuoksi tarpeen.

81 Kaiken edellä esitetyn perusteella EY 56 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevat väitteet, joihin komissio vetoaa, on hyväksyttävä.

82 Näin ollen on todettava, että Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut EY 56 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa VW-lain 4 §:n 1 momentin sekä 2 §:n 1 momentin, kun sitä tarkastellaan yhdessä mainitun lain 4 §:n 3 momentin kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

83 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että Saksan liittotasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska Saksan liittotasavalta on pääosin hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut EY 56 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa Volkswagenwerk-nimisen rajavastuuyhtiön yksityistämisestä 21.7.1960 annetun lain (Gesetz über die Überführung der Anteilsrechte an der Volkswagenwerk Gesellschaft mit beschränkter Haftung in private Hand), sellaisena kuin sitä sovelletaan esillä olevaan asiaan, 4 §:n 1 momentin sekä 2 §:n 1 momentin, kun sitä tarkastellaan yhdessä mainitun lain 4 §:n 3 momentin kanssa.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Saksan liittotasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset